

ת.

ביצה פרק ראשון ביצה

מסורת הש"ס

(א) שבת עד: חגיגה י"א
(ב) שבת מ: (ג) חולין עט: פג:
נבחרים פ"ב מ"ט ד' (ד) [קד'
(ה.) (ז"ל רבנן) (ו) (ז"ל)
ורב יוסף:] ו' ופשיט' א'
משום דקא' עבד גומא'
(ח) [והקד' לז"ל:] (ט) וועי'
מוס' פסחוס מו: ד' ד'ה'
כמשה רבנו' א' וסבי'
קאמר רבנא' הכא לז"ל'
(י) וועי' מוס' שס מו: ד'ה'
(יא) [א' וסס ד"ה' גריפת.
וועי' ע"ה' לקמן ל:] ג' ד'ה'
אמר ר' יורא:] (יג) עיי' מוס'
שבת קכ: ד"ה' א"ח:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה צעפר וכו'
כשמגביה העפר יכרת
הגומא:

מוסף רש"י

ועושה בה כל זכריו ולא אמרין
בטלה לה לגבי קרקע הבית איידי
דוטרנא: והוא שיחד לה כו'. ולא
שטמה דמוכחא מילתא דלזכריו קא
צעי לה. ובעפר מיחוח קאמר שאינו
מחוסר כל חפירה ולא כתישה חלה
הכנה: כו'. ספק חזק ספק בהמה:
אין שומעין אורו דזיו"ט. משום דשלא
איהו הוא וזכרו כסוי והוא אינו יכול
לכסותו דזיו"ט דקדמני: ואם שטמו
אין מכסין אם דמו. דשמא בהמה
הוא ואין בו מלות כסוי ואין מטלטלין
העפר לכך: ואם איסא. דיש עפר
שמוכן לכל זכרי אדם אפי' הוא
בהמה לכסייה: דרזב יהודה. אם
ולעמעז לכסייה דקדק נעז או
תנא במתני' דמוכן הוא: אפילו
ק"ל דלשרי ואפילו ליעזב חלה דק
הא דנקט כוי אין שומעין כל שכן
והוא אינו יכול ולכרותא אשמעינין

החופר גומא בשבת.
גורם נזק הוא, ואם אינו
זוהר לה חלה לטובת אדם
העפר, ע"פ כל שנינין
יגזי אינו חייב משום טיהור
(תורה י"ב) כאן משום
נזק בנין, ודקלוקא הוא
ולתועבה יגזי לה חייב,
אם היה זכר לא חייב
משום טיהור (שבת ע"ג).
מכוסים אדם מלא
קדשותו עפר. לכסות בו
אולם ודוק ומעשה העפר
בדמו חלוק וטעמו תמזא
לכל זכריו (שבת י"ב). והוא
שייחד לו קרן וזית.
דאי ממוכן ועומד לקח,
הוא נתנו כמלמעט ביהו
למזרח בגולה, היה הוא
בטל לגבי קרקעות הבית
ומקטל שור (שם). כוי
אין שומעין אורו
דזיו"ט. משום דלמה צני
כוי ומתפקח לו מתלחין
זיו"ט שן שומעין (שם 29
וכענין שם ע"ה).

מוסף תוספות

א. דמוקצה גמור לא רצו להתיר משום שמחת י"ט.
 ת"פ. ב. הדמים כעבים לא מיכריב, הוה להו דכור מחודש לגמרי. רש"א עירובין מה: ד"ה ומ"א.
 ג. וזו שייך להקשות מאי אידיא ספק וכו'. ת"פ.

והא קא עבד גומא. וחייב משום בנין: פטור עליה. כדמפרש
טעמא בפ"ק דחגיגה" דכיון דאינו צריך אלא לעפרה ולא לגומא
אינו צונה ולא חורש אלא מקלקל וכל המקלקלים פטורים: מאן
דכר שמיא. דקאמר שאפר כו' דמשמע דיהיב טעמא למילתיה

לעיל: **שׁוֹסֵק מַעֲרֵב יו"ט**. מִתְחַמֵּל
דַּעְתִּיהָ עֲלוּיָהּ לִכֵּל מִלִּי: **אֵזֶל הוֹסֵק**
צִוּי"ט. לִיכֵּא לַמִּימָר דַּעְתִּיהָ עֲלוּיָהּ
מִתְחַמֵּל אֶסְקֵר: **וְאֵס רִאיוֹ לָלוֹס צו**
צִיָּא. שִׁישׁ עֲדִיין רִמָּךְ חֵס: **מוֹסֵר**.
דִּמְתַּחֲמֵל צַדוֹס עֲלֵיס הִיּוּ מוֹכִיס
הִסֵּק וְלִשְׁלַל וְלָלוֹס וְעוֹדוֹ בַּתְּמִשְׁמִשְׁ
זֶה וְאֵדִיךְ חֲזוּי לַפְּסוּכִי צִיָּא מִיִּד
לְנִלְתִי צִיָּא שְׁקִיל לֵיהּ מִנִּי וּמִנֵּה לִיָּה
עַל הַדָּס: **הַכְנִיס עֶפֶר**. הִרְבָּה

במקום אחד ללורך גתו או ללורך
חורבתו לשטוחן בהן מותר לבסות
בו דכל זמן שהוא צבור דעמיה עמיה
לכל זרעיו: **מכנים אדם מלא קופתו**
עפר. בפתס ונותנו במקום אחד
ועושה בה כל זרעיו ולא אמרינן
בטלה לה לגבי קרקע הבית איידי
דזוטלה: **והוא שידה לה כו'**. ולא
שטחה דמוכחא מילתא דלזרעיו קא
צעי לה. ובפער תיחוח קאמר שאינו
מחוסר לא חפירה ולא כתישה אלא
הכנה: **כיו**. ספק חיה ספק בהמה:
אין שוחטין אותו כיו"ט. משום דשמה
חיה הוא ואריך כסוי והוא אינו יכול
לבסותו כיו"ט דקדקתי: **ואם שחטו**
אין מכסין אם דמו. דשמה צלמה
הוא ואין בו מות כסוי ואין מטלטלין
העפר לבד: **ואם אדם**. דשם עפר
שמוכן לכל זרעי אדם אפי' הוא

בזה"מ לנשיה: דדרש יהודה. אם הכנים קופת עפר: ה"ג
ולעצמך לנשיה דדקר נעוץ או באפר כירה. דהא בזה"מ
מחא במתני' דמוכן הוא: אפילו ודאי נמי. דהא בבי"ה
ק"ל דאסרי ואפילו דיעבד בלא דקר נעוץ: לא מבעיא קאמר.
הא דנקט כו' אין שוחטין כל שכן חיה גמורה הטעונה כסוי
והוא אינו יכול ולרבותא אשמעינן כו' ולא מיבעיא ודאי:
והא

טליתו ומכסה זו אלא דינר זהב מנא ליה ומשני דכמיז ועפרות נמחים ולכן הוצרך הפסוק לומר דמקרו עפר דכל דבר המגדל צ' גנון נסירות של חרשים דקה ונעורת של פשתן דקה ושחוקת כלי מ' שכתמן מותר לכסות: **אמר** רב יהודה לא שנו אלא שהוסיק מ' ועוד ליתא מאן דפליג דאפי' ר"ש מודה דהאי דהוסק צ"ט דהוי גולל (עירובין דף מה:) ^ו דמודה ר"ש וא"ת ואנו היאך אנו מבטלין אפר הכר' יתקח דמוקפה אינו אכור לטלטל צ"ט שפילין אורול נפש מפרש דהכא מיירי בשלא שחט אבל שחט שרי אע"ג שהוסק צ"ט קופתו עפר וכו'. וא"ת מה צא להוסיף על הברייתא דקמני אפי' דכשהכנים עפר לגננו מיירי שהכנים הרבה ביחד וכל זמן שהוא שלא הכנים הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני) עפר וס"ד דיצני צרכיו לא והכא אשמועינן דהואיל ומלא קופתו עפר בעידן צו כל צרכי רש"י צמטמן דהניד דקאי אסיפאל ועל כרחק צ"ל דקאי אסיפאל דלא דליתמחילא לא יסחוט וכו' וכי פריך הש"ס לוועיד כנ"ש אסיפאל מימי וי"ל לעולם קאי ארישא ולא גרסינן בדקדק נעוץ אבל גרס לכשימי (ר"י) יחא דפירש שמוחלפת השיטה דצית הלל אומרים יספור דקד **א"י** חבי מאי איריא ספק אפי' ודאי נמי. תימנה מאי אי אמרת לכשימי דקדק נעוץ וכו' וצריך לשנויי דצית ליהי' וי"ל דהכי פ' דאיכא למימר דצית ליה דקר נעוץ ואפר כירה דצני אדם לא יהודה צית ליה שיש לו עפר מזומן דשכיח הוה טפי ומ"מ אין יהודה ואין להקשות מאי איריא ספק וכו' והואיל אסיפאל לדרב יהודה צו כשהוא ודאי חיה או עוף אבל מה שאמר רב יהודה ועושה

בנעפר תיחוח והא קא עביר גומא. תימא דמשמע דשייך גומא אף בעפר תיחוח וצנצנת פרק כירה (דף נט. טס) אמרי' אין טומנין בינא בחול ^א (רב) אמר גורא שמא יטמין בזרמן ^א (ור' זירא) אמר גורא שמא יזן עפר ממקומו ^א מאי

"בעפר תיחות והא קא עביד גומא כדר'
 אבא אבא ר' אבא י'הוופר גומא בשבת
 ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה: שאפר
 כירה מוכן הוא: אפר כירה מאן דכר שמייה
 אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא
 אמר רב יהודה אמר רב ילא שנו אלא
 שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב
 אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר
 תניא נמי הכי כשאמרו אפר כירה מוכן הוא
 לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק
 ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה
 מותר י'הכנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר
 לכסות בו י' ואמר ר' יהודה י'מכנים אדם
 מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש
 מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה י'והוא
 שייחד לו קרן זוית מיתבי י' כי אין שוחטין
 אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי
 איתא לכסייה כדרב יהודה ולטעמיה לכסייה
 באפר כירה או בדרך נעוץ אלא דלית ליה
 הבא נמי דלית ליה אי הכי מאי איירא ספק
 אפילו ודאי נמי לא לא מבעיא קאמר לא
 מבעיא ודאי דלא לשחוט אבל ספק אימא
 משום שמחת יו"ט לשחוט ולא לכסייה קמ"ל
 והא

ההלך הוֹאֵל ואִינוֹ מַגְדֵּל מִמֶּה אֵין מִכְסִין בּוֹ אֶבֶל הֵכָא מִיָּיִר
בְּצֹאֲפֵר עָנִים דִּמְגַדֵּל מִמֶּה אֵוְעֵ"פ דְּלֵא מִקְרִי עִפֵּר מִכְסִין בּוֹ דְּקֹאֲמֵר
דְּבִרָּה הִמְגַּדֵּל מִמֶּה אֵעֵ"ג דְּלֵא אֲקִיר עִפֵּר וְאִי אֲקִיר עִפֵּר שְׁמוֹ
דְּלֵא מַגְדֵּל מִמֶּה אֵוְעֵ"פ דְּלֵא מִכְסִין בּוֹ דְּתֵינֵא הִיּה הוֹלֵךְ בְּמִדְבָּר
וְאֵין לוֹ עִפֵּר לִבְסוֹת שׁוֹקֵךְ דִּינֵר זֶהָב וּמִכְסָה בּוֹ הִיּה הוֹלֵךְ בְּסַפִּינָה
וְאֵין לוֹ עִפֵּר לִבְסוֹת שׁוֹרָה וְעֵלְמָה וּמִכְסָה בּוֹ וְהִי אֶשְׁחָן אֶפְרָה
דְּהִבְרֵי עִפֵּר שְׁאֲמֵר וְלִקְחָהּ לְטִמָּה מַעֲפֵר שְׂרִיפָה הַחֲטָאָה וְלִכְךָ שׁוֹרָף
דְּהִבְרֵי לוֹ (אִיזִיד כח) וְעַל כִּרְכָךְ עִפְרוֹת זֶהָב וְשְׂרִיפָה טוֹלִית לֹא מַגְדֵּל
יִוִּים מְרַבֵּינֵן הֵחָם מִקְרָא דְּזִכְסָהוּ (וִיקָרָא ח) אֵעֵ"ג דְּלֵא אֲקִיר עִפֵּר
כּוֹת וְאִי"כ אֶפֶר הִכִּירָה וְחוֹל הִדָּק וְנַעֲוֵרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן וְסִיד וּמְגוּפָה
רַב"ב י"ג וְכו' נִרְאֵה דְּהִכִּי הִלְכָהּ דִּהָא מִיָּיִר לִיָּה סִייעָתָא מְבַרְיָתָא
וְגַמְרוּ דִּמְעִיקָרָא עָנִים וְהִשְׁתָּא אֶפֶר וְהִוֵּא כְּמִיָּא בְּעִינָא מְבַלֵּעַ בְּלִיעֵיב
דְּלֵא בִּי"ט לֵאפּוֹת הַפִּשְׁטִינָה"ה אֵעֵ"ג שְׁאֵין רִאזִי לָלוֹת בּוֹ בִּזְיָה וְאִוְמֵר
מִמֶּה יֵיט וְהִוֵּא מְגַלְמָנֵן פִּרְקֵי אֵין לָדִין (דָּק נב) ^ו וְיִרְשׁוּשָׁא
לְעֹקֹר מִנּוֹת כְּסוּי: **וְאִמָּר רַב הַיְּהוּדָה מְבַנִּים אֲדָם מֵלֵא**
וְכִנְיָם לְגַנְתָּ אוֹ לְחוֹרְבָתָהּ וְכו' שֶׁ מֵלֵא קוֹפְטוֹ וְי"ל דְּלִפִּי רִשִּׁי נִיחָא
זִכּוֹר דַּעֲמוֹ עָלָיו לְכָל זִכְרוֹ וְאִינוֹ בְּטָל אֲגַב קִרְקַע אֶבֶל הֵכָא מִיָּיִר
אֲגַב קִרְקַע אֵ"ג יֵיט דִּהֵחָם לֹא מִיָּיִר רַק לִבְסוֹת בּוֹ אֶבֶל שֶׁר
וְאִי אִיתָא לְכַסִּייה בְּדִרְבַּב יְהוּדָה מִשְׁמַע דְּקֹאִי אֶסְיָפֵא וְכֵן פִּי
קֹאִי אִירִישָׁא מֵאִי פִּרְקֵי לְכַסִּייה דְּבָקֵר נַעוֹךְ הָא שֶׁ"ס סְפִירָה לְהוֹ
דְּמַדְרִיךְ בְּסִמּוֹן וְהֵא סִיפֵא וְכו' מִכְלָל דְּעַד הָשֵׁמָה אִירִישָׁא בְּרִישָׁא
בְּצֹאֲפֵר כִּירָה עוֹד יֵיט לְדִלְמָה שְׁפִירִשׁ רִי"ת לִקְמָן (דָּק נז) דִּיהָ אֲמֵר
וְיִכְסָה וְכו' שֶׁ אֲזוּמִיָּה לֹא יִשְׁחוּט וְהַשְׁתָּא פִּרְיָן אֲלִיבָא דְּבִית הַלֵּל:
שְׁלֵמָא שִׁיךְ הֵכָא ^ה אִפִּי כִי לִיתָא דְּרַב יְהוּדָה שִׁיךְ לְהַקְשׁוֹת הֵכָא
אִי אֲמַרְתָּ שְׁלֵמָא דְּלִית לִיָּה דְּרַב יְהוּדָה לֹא קִשִּׁיָּא לִיָּה אֲבִרְיָתָא
וְיִחִי שִׁים לֵהֶם דָּקֵר נַעוֹךְ וְאֶפֶר כִּירָה שְׁסוּסָךְ מַעֲרַב יֵיט וְדִרְבַּב
לִבְסוֹת כְּדִרְבַּב יְהוּדָה בְּצֹאֲפֵר דְּלִיתָא לְדִרְבַּב יְהוּדָה וְאֵין הִלְכָה כְּרַב
וְדָקֵר נַעוֹךְ לִית לִיָּה דֵּהָא וְדֵּהָא אִיתָא לְדִרְבַּב יְהוּדָה לְעֵינֵין שְׁמִכְסָה
כֵּל זִכְרוֹ לֹא סְפִירָה לֵן כּוֹמִיָּה וְלֹא שְׂרִי לְכַסּוּי בּוֹ כִּי אֶבֶל כִּיֹּן
וְאִפִּי עִפֵּר מְזוּמָן אֵין לוֹ וְאֵם כֵּן אִפִּי וְדֵּהָ נִמִּי:

והא

נד א מ״י פ״ב מהל' יו״ט
הלכה יח סמג לאזין
עה תוש״ע א״ח סי' תלח
סעיף יד:
נה ב מ״י פ״א מהל' שבת
הלכה ז:
נו ג מ״י פ״ב מהלכות
יו״ט הלכה יח סמג
שם תוש״ע שם סעיף טו:
נז ד תוש״ע שם סעיף
טו:

נח ה' מיי' שם ופ' כ"ה
מהלכות שבת הלכה
כז טוש"ע א"ח שם סעיף
ז וס"י שם סעיף לח:
נח ז מיי' פ"ג מהלכות
יו"ט הלכה א' ופס"ד
מהלכות שמיטה הלכה ד'
טוש"ע שם ס"י תלח סעיף
יח וטוש"ע יו"ד ס"י כח
סעיף ג:

רבינו חננאל

פיסקא ואפר הכירה מוכן
הוא. תני כשאמרו ארבע
כירה חזקתא דאמר
אלא שהוסק מעי"ט,
אין הוסק ביר"ט
אמור, ואם דארי לכתא
בו ביצה מותר. הניס
עמר לגינתו ולחורבו
מפני הכסות בו. ואמר
בו יהיה חזקתא דאמר
למלא קופתו פני ערש
בו כל צרכיו. ואסיקא
והוא שחידו לו מה ק"ו
והבטין עלה מרחק
אין שחטין אותו ביר"ט
ואו שחטו א"ת כמסקא א'
דמו, ואם איתא לכישה
כדב יודיה, לומר בעפר
שהניס. ודחינן לעומד
ליכסיח בדרך עניו א'
באפר הכירה, אלא עלת
לחל אחד מן הארץ
ולא דקר עניו ולא אפר
הכירה. א"ת פא אפילו צ'
אז עוף דאי לא ישחוט
אשאל אתו (ב) לכתא
אז דתם. (א) ושנינו דר'
מבעינא קאמר ורנ'.

(א) נראה דחסר וכ"ל.